

Verslag

Extern / Pagina 1 van 4

Onderwerp: Verslag bijeenkomst werkgroep Innovatieversnelling
Datum bijeenkomst: 25 maart 2009
Locatie bijeenkomst: Deltares Utrecht
Verzonden op: 12 mei 2009
Aan: Deelnemers werkgroep Innovatieversnelling
Van: Mike Duijn, Corné Nijburg en Sonja Karstens

Thema: Intellectueel Eigendom en Open Innovatie, rondom de case Afsluitdijk

Sprekers:

ir. Wim Leendertse – Rijkswaterstaat, staf DG, Markt & Inkoop
dr.mr.ir. Marc van den Burg – Octrooicentrum Nederland

Aanwezig:

André Oldenkamp (Tauw / ONRI - voorzitter)
Jan Groen (Waterdienst / WINN)
Willem Bruggeman (Deltares)
René Flint (Octrooicentrum)
Johan van der Pol (Dura Vermeer / Bouwend Nederland)
Felix Wolf (DG Water)
Eric Schellekens (Arcadis / InnovatiePlatform)
Tjibbe Ellen (DHV)
Mike Duijn (TNO)
Corné Nijburg (secretariaat Netwerk Deltatechnologie)
Sonja Karstens (secretariaat Netwerk Deltatechnologie)

Deel 1: Themadeel

De ombouw van de Afsluitdijk wordt uitgevoerd in een co-productie aanpak tussen Rijkswaterstaat en de provincies Noord-Holland en Friesland. Zij trekken samen op als opdrachtgevers, elk vanuit hun eigen verantwoordelijkheid. Rijkswaterstaat kijkt dan vooral naar waterveiligheid als voornaamste uitdaging, 'de regio' is erg geïnteresseerd in de ruimtelijke inpassing en koppeling aan andere functies in het gebied.

De opdrachtgevers vragen zich nu af "Kan er meer met de Afsluitdijk?". Kan de ombouw van de Afsluitdijk niet alleen vanuit het waterveiligheidsvraagstuk en de bijbehorende waterbouwkundige uitdagingen, maar vanuit andere belangen, aangepakt worden. Kan er een koppeling gelegd worden met het beleid van VROM en LNV, bijvoorbeeld in kader van Natura2000.

Bij dit type projecten dreigt het gevaar van monodisciplinariteit die voortvloeit uit het waarborgen van de basisfunctionaliteit voor waterveiligheid. Vaak blijkt het redeneren vanuit één belang en de bijbehorende beelden van relevante oplossingen, fnuikend te zijn voor de creativiteit en de 'vrije ruimte'.

Op basis van deze overwegingen hebben Rijkswaterstaat en de provincies een prijsvraag uitgeschreven. Consortia konden met een beperkt budget als basis, innovatieve en creatieve oplossingen voor de nieuwe Afsluitdijk bedenken. De oplossing moest voorzien zijn van een kostenraming. Het budget is een steuntje in de rug geweest en geen volledige vergoeding voor de inspanningen van de consortia; zijzelf moeten bereid zijn ook tijd/capaciteit te steken in vernieuwing. De prijsvraagronde kan beschouwd worden als een uitgebreide consultatieronde met marktpartijen. De prijsvraag maakte een 'waterscheiding' tussen aannemers/bouwers en ontwerpers/ontwikkelaars duidelijk. De

eerste groep maakt een ontwerp om daarna kans te maken op het bouwen van de het nieuwe waterwerk; de tweede groep denkt meer vanuit het ontwerp zelf. De prijsvraag heeft geresulteerd in de selectie van vier scenario's met een integraal karakter. Deze scenario's zijn vergeleken met het referentiescenario dat door de opdrachtgevers zelf is opgesteld. Het referentiescenario is ontdaan van de 'franje' en heeft alleen aandacht voor de basisfunctionaliteiten die de nieuwe dijk moet hebben. De vraag is nu wat er met de vier scenario's gedaan gaat worden. Welke van de scenario's wordt gekozen? Wordt er een combinatie gemaakt van onderdelen uit de vier scenario's en zo ja, hoe kan het intellectueel eigendom dan geregeld worden?

Bij een volgend prijsvraag-traject zouden de volgende punten verbeterd moeten worden:

- Reguleren van de consortiumvorming (om overhead te reduceren);
- Meer realistische vergoedingen betalen (nu te beperkt);
- Intellectueel eigendom van meet af aan regelen (ook voor de afzonderlijke onderdelen van een ontwerp).

Het prijsvraag heeft zijn meerwaarde wel gehad omdat er nu sprake is van een afgeronde consultatieronde in plaats van een 'doorlopende aanbesteding'. De verwachtingen zijn nu meer eenduidig: de uitvraag naar nieuwe ontwerpen voor de Afsluitdijk is een eigenstandige projectfase die losgekoppeld is van de aanbestedingsprocedure. De volgende stap is dat marktpartijen de prijsvraag als afzonderlijke opdracht gaan zien – en daar dan ook voldoende voor beloond worden – zonder direct de koppeling te leggen naar het bouwen van het nieuwe waterwerk. Dat pleit ervoor dat er in de consortia visionaire, ontwerpgerichte partijen samenwerken met partijen die ervaring hebben met de uitvoering van dit type grootschalige infra-projecten. Dat komt de creativiteit en de haalbaarheid ten goede.

Achteraf gezien blijkt de interne opdrachtgever, binnen de overheden, de lastigste stakeholder geweest te zijn. Met name de "ambtelijke treuzeltrein", het laten liggen van het dossier, de meeste frustraties bij de projecttrekkers op te leveren. Voor de vertraging is een aantal redenen aan te wijzen:

- Angst bij de betrokken ambtenaren;
- Teveel complexe (beleids-)trajecten tegelijk;
- Interne (bestuurlijke) opdrachtgever voelt zich niet genoeg betrokken.

Wat kan de werkgroep Innovatieversnelling doen om deze vertragingen te verminderen? Ten eerste kan het identificeren van zg. 'no regret' stappen in dit soort complexe innovatieprojecten belangrijk zijn om voortgang te houden. Wat kun je doen zonder daarvan later spijt te krijgen? Wat zijn 'generieke stappen' in elk innovatief en grootschalig infra-project? Welke activiteiten moeten sowieso plaatsvinden, in elke oplossingsrichting of ontwerp?

Ten tweede is het voorkomen dat het project ondergesneeuwd raakt door andere, lopende (beleids-) trajecten of gewijzigde financiële overwegingen een belangrijke voorwaarde om voortgang te houden. De vraag is wat de werkgroep daar concreet aan kan bijdragen. Wellicht dat een heldere argumentatie waarom het project voor wie belangrijk is, en welke relatie het heeft met de andere (nieuwe) trajecten, een eerste voorwaarde kan zijn.

Vraag van Marc van den Burg aan Wim Leendertse: de prijsvraag voor een nieuwe ontwerp voor de Afsluitdijk is een inspanningscontract. Dat betekent dat het voor de opdrachtgever aantrekkelijk is om onderdelen van de ontwerpen op andere plekken toegepast moeten kunnen worden. Hoe hebben jullie dat geregeld? Wim: eigenlijk niet. Vandaar dat het beter regelen van intellectueel eigendom in komende trajecten een belangrijk aandachtspunt is.

Marc van den Burg vervolgt met zijn reflectie op de Afsluitdijk-prijsvraag door te stellen dat de ontwerpen (op het oog) weinig unieke onderdelen bevatten die de moeite waard zijn om te octrooieren. Dat is alleen het geval als die onderdelen ook op andere plekken (dijken) toe te passen zijn. Maar de ontwerpen zijn specifiek van toepassing op de Afsluitdijk – een 'one of a kind' infrastructureel werk. Met deze introductie wordt meteen inzicht gegeven in de weeffout in de huidige omgang tussen Rijkswaterstaat en de GWW-sector. Rijkswaterstaat stelde zich tot voor kort op het standpunt dat alles dat binnen hun opdrachten ontwikkeld zou worden, automatisch ook eigendom zou worden. Dat heeft echter alleen zin als de nieuwe kennis of technieken ook vermarkt zouden worden door Rijkswaterstaat. Maar dat is geen taak voor een overheidsorganisatie. Het gaat erom 'geen gedoe' te krijgen wanneer een overheid iets dat in zijn opdrachten ontwikkeld is, opnieuw wil toepassen. 'Gedoe' is extra kosten en/of geen toegang (Meer) tot de ontwikkelde kennis of technieken. Maar dat is afdoende te regelen door als overheid een licentie te bedingen op basis waarvan de nieuwe kennis of techniek gratis of tegen geringe kosten opnieuw toegepast kan worden in andere overheidsopdrachten. Overheid is hier wel specifiek gedefinieerd: het gaat alleen om de betreffende instantie en niet nadrukkelijk niet om alle andere overheidsorganisaties. Kortom, de stelregel "het intellectueel eigendom blijft bij de bedenker, de overheid neemt daarop een licentie" is een heldere omgangsvorm die beide partijen geeft waar ze iets mee kunnen. Het bedrijf kan zijn intellectueel eigendom (via een octrooi) vermarkten, de overheid kan er (via een licentie) te alle tijden over beschikken.

Deze stelregel is de basis voor het document dat door het CROW binnenkort wordt uitgegeven. Dienst Infrastructuur (voorheen Bouwdienst) van Rijkswaterstaat, Bouwend Nederland en het Octrooiencentrum hebben dit document gezamenlijk ontwikkeld.

Tenslotte – wat kan de werkgroep op basis van de inzichten uit deze bijeenkomst aan acties gaan uitzetten? De volgende acties zijn voorgesteld:

- Agenderen van dit onderwerp in de stuurgroep Deltatechnologie;
- InnovatiePlatform gaat vóór de zomer een sessie organiseren over het versnellen van grote infrastructurele projecten;
- Onderzoeken van de mogelijkheden om op de Dag van Maarssen een masterclass te organiseren over dit onderwerp.

Deel 2: Maatschappelijk Innovatieprogramma Water werkplan Generieke belemmeringen

Aantal zaken die centraal staan:

- Mikken en focussen zodat je echt wat kunt laten zien
- Hands on dingen doen, zelf of uitbesteden, maar dan wel zelf van leren
- Projecten definiëren

Afspraken gemaakt om in groepjes aan de slag te gaan:

- *Actiespoor*: Tjibbe Ellen (trekker), Willem Bruggeman, André Oldenkamp, Johan van de Pol, Erik Schellekens (Corné Nijburg en Sonja Karstens faciliteren)
- *Leer- en evaluatiespoor*: Jan Groen (trekker), Johan van der Pol, Mike Duijn (Corné Nijburg faciliteert)
- *Communicatiespoor*: Felix Wolf (trekker), André Oldenkamp, Willem Bruggeman, Jan Groen (Sonja Karstens faciliteert)

Acties voor secretariaat:

- lopend projectenoverzicht Arcadis, Peter Wijsman rondsturen
- Mindmap maken op organisatieniveau inclusief relatie met IP en WINN, wie zit waar?

